

छतिवन (*Alstonia scholaris*)

चित्र: छतिवनको रूख

चित्र: फूल सहितका हाँगा

वैज्ञानिक बर्गीकरण

Kingdom	: Plantae
Phylum	: Tracheophyta
Class	: Magnoliopsida
Order	: Gentianales
Family	: Apocynaceae
Genus	: <i>Alstonia</i>
Species	: <i>Alstonia scholaris</i> (L.) R. Br.

विरुवाको फैलावट

- नेपालमा : नेपालभर समुद्री सतहबाट १०० देखि १३०० मिटरसम्मको उचाईमा नदीको छेउ, भिरालो क्षेत्र र सालको जंगल भएको क्षेत्रमा पाइएको,
- विश्वमा : एसियादेखि अस्ट्रेलियाको उष्ण र उपोष्ण क्षेत्रमा पाइने बङ्लादेश, चीन, लावस, थाइल्याण्ड, इन्डोनेसिया, श्रीलङ्का, भियतनाम, फिलिपिन्स, नेपाल, पाकिस्तान, म्यानमार, कम्बोडिया, अस्ट्रेलियाको रैथाने प्रजाति ।

सडक छेउ वृक्षारोपण गरिएका मुख्य स्थानहरू

देश	स्थान
नेपाल	बुटवल-तिलोत्तमा-सिद्धार्थनगर; कोहलपुर-नेपालगञ्ज; मोरङ, भ्रुपा, सुनसरी, पर्सा, आदि
भारत	बिसाखापटनम, आंध्र प्रदेश; देहरादुन, उत्तराखण्ड; नोईडा, उत्तर प्रदेश; गल्फ लिङ्क, दिल्ली
पाकिस्तान	लाहोर, पञ्जाब
बङ्लादेश	दक्षिण पूर्व बङ्लादेश
चीन	फुजिआन, गुवाङडङ, हाईनान, हुनान, ताईवान
अमेरिका	दक्षिण फ्लोरिडा, क्यालिफोर्निया

चित्र : सडक किनार वृक्षारोपण

परिचय

- यसलाई अङ्ग्रेजीमा Scholar tree, Blackboard tree, Dita bark tree, Milkwood, Devil's tree पनि भनिने,
- छिटो बढ्ने, मध्यमदेखि ठूलो हुने सदाबहार रूख,
- बाहिरी बोक्रा खैरो हुने, काठ भित्रपट्टि फुस्रो, सेतो साना साना चिरा भएको,
- पात बाक्लो, टुप्पो फराकिलो फेद, साँघुरो भएको, हाँगाको एउटै गोलाईबाट ४ देखि ९ वटासम्म समूहमा निस्कने,
- फूल सानो हरियो सेतो रङ्गको, वासनादार, सानो सानो भुष्पामा फुल्ने ठूलो गुच्छा हुने,
- फल ६० से.मि. लामो साँघुरो जोडी भइ फल्ने र प्रत्येक फल भित्र दुईवटा खण्ड भई प्रत्येक खण्डमा धेरै बीउहरू हुने,
- परिपक्व बीउहरू धेरै साना, लामो खैरो रेसमी भुवा भएका, हावाबाट सजिलै फैलन सक्ने, फुल्ने समय पुस-माघ, फल लाग्ने समय चैत्र-जेठ ।

चित्र: मुवासहितको बीउ

विरुवाको उपयोगिता

- एभिन्यू : सौन्दर्यकरणको रूपमा प्रयोग हुँदै आएको,
- औषधी : बोक्रा र चोपमा औषधीय गुण भएकोले विभिन्न समुदाय तथा आयुर्वेदिक औषधीहरूमा यसको प्रयोग भएको,
- काठ : काठबाट पेन्सिल बनाइने र म्यानमारमा यसको काठबाट स्कुल बोर्ड तथा श्रीलङ्कामा कफिन बनाइने ।

सडक किनार वृक्षारोपणका लागि उपयुक्तता

- स्वच्छता : प्रदुषण सोस्ने तथा प्रदुषणयुक्त वातावरणमा समेत हुर्कने,
- सुरक्षा : जरा सजिलै नउखेलिने, डाठ हाँगा सहजै नभाँचिने,
- सौन्दर्यकरण : बाह्रमासै हरियाली रहिरहने, क्यानोपी ठूलो भएको, पातहरू चौडा भएको, वासनादार,
- सुलभता : सहज रूपमा उपलब्ध, कम हेरचाहको आवश्यकता, कमसल माटोमा पनि हुर्कने ।

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वनस्पति विभाग

थापाथली, काठमाडौं, नेपाल

वेब : www.dpr.gov.np, ईमेल : info@dpr.gov.np

सम्पर्क नम्बर (+९७७) ०१-५३५११६०, ५३५११६१

